

Kitap İncelemesi:

Eralp, Osman Nuri. (2020). *Başka dünyalarda canlı mahlukât var mıdır?* İstanbul: Karakarga Yayınları, 96s.

Ercan Gürova^{1*}

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Dr., Ankara Üniversitesi, Türkiye

Dr., Ankara University, Turkey

ercangurova@hotmail.com

ORCID ID 0000-0001-5446-9013

Makale geliş tarihi / First received : 06.12.2020

Makale kabul tarihi / Accepted : 02.01.2021

227

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazaraşığıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır:

- 1- Kitap incelemesi olduğundan etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 2- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 09%

Atıf bilgisi/Citation:

Gürova, E. (2021). Kitap incelemesi: Eralp, Osman Nuri. (2020). *Başka dünyalarda canlı mahlukat var mıdır?* İstanbul: Karakarga Yayınları, 96s. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 227-230.

ÖZ

Başka Dünyalarda Mahlukât Var Mıdır? bir veteriner ve bakteriyolog olan Osman Nuri Eralp tarafından yazılmış ve 1918 yılında basılmıştır. Kurmaca bir eserden ziyade kısmen deneme kısmen de makale tarzında yazılmış bir gezegenler kılavuzudur. Öte yandan, dünya-dışı varlıklar, üstün teknoloji, ileri medeniyet fikri, gelecek tasavvuru gibi konulara temas etmesi ve zamanın bilimsel anlayışını yansıtması bakımından kayda değer bir metin olarak bilim kurgu / fenni roman geleneğine ışık tutması beklenmektedir. Bu çalışmada eserin incelenmesi yapılmıştır.

ABSTRACT

Başka Dünyalarda Mahlukât Var Mıdır? was written by Osman Nuri Eralp, a veterinarian and bacteriologist, and published in 1918. Rather than being a fictional piece, it is partly an essay and partly a planetary guide written as an article. On the other hand, it is expected to shed light on the science fiction / scientific novel tradition as a remarkable text in terms of touching issues such as extraterrestrials, superior technology, advanced civilization idea, future imagination and reflecting the scientific understanding of the time. In this study we reviewed this work.

Anahtar kelimeler

Bilim kurgu, fenni roman, gezegenler

Keywords

Science fiction, scientific novels, planets

GİRİŞ

Bir veteriner ve bakteriyolog olan Osman Nuri Eralp tarafından kaleme alınıp 1918 yılında basılan *Başka Dünyalarda Canlı Mahlûkat Var mıdır?* adlı eser, ilk basımından 101 yıl sonra, 2019 yılında ilk defa Latin harfleriyle tekrar günümüz okuyucusu ile buluşma fırsatı bulabildi. Karakarga Yayınevi'nin "Kayıp Kitaplar Kütüphanesi" serisi altında yeniden kitaplaştırılan eserin günümüz Türkçesine çevirisini Merve Köken üstlenmiş, sadeleştirmesini ise Bilge Kösebalaban yapmıştır.

Kitabın yeni baskısında ön ve arka kapağında her ne kadar "Osmanlıca ilk bilim-kurgu eseri" veya "Türkiye'nin ilk bilim-kurgu eseri" şeklinde bir sınıflandırma ve tanım yapılmış olsa da Osmanlı edebiyatında adına "fenni roman" denilen türün ilk örneklerini 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında görmeye başlarız (Uyanık s. 11). Bu türün öncüsü ilk metinler arasında Ahmet Mithat Efendi'nin *Fenni Bir Roman yahut Amerika Doktorları* (1888), Molla Davudzade Mustafa Nazım'ın *Rüyada Terakki ve Medeniyet-i İslamiyye-i Rü'yet* (1913), Celal Nuri İleri'nin *Tarih-i İstikbal* (1913) adlı yapıtları ve Yahya Kemal Beyatlı'nın "Çamlar Altında Musahabe" (1913), Hasan Ruşeni Barkın'ın "Ruşeni'nin Rüyası – Müslümanların Megali İdeası Gaye-i Hayaliyesi" (1914) adlı hikâyeleri sayılabilir.

Eralp'in bu kısa eserine yakından bakıldığında tür olarak "bilim-kurgu" veya "fenni roman" demek doğru olmayacaktır. Eralp'in 1918 basımında alt başlık olarak kullandığı "Fizik, kimya ve astronominin bakış açısından gezegenlerde hayat şartlarının incelenmesi" ibaresinden de anlaşılacağı üzere *Başka Dünyalarda Canlı Mahlûkat Var mıdır?* kurmaca bir eserden ziyade kısmen deneme kısmen de makale tarzında yazılmış bir "gezegenler kılavuzu" dur.

Eralp'in bu kısa eserini üç bölüme ayırmak mümkündür. "Dünyada ve Gezegenlerde Hayat Meselesi" adını taşıyan ilk bölüm kitabın ana konusu olan başka dünyalarda canlı olup olmadığı sorusuna bilimsel cevaplar vermeye çalışır. Bilimsel araştırmanın yöntemi ve verilerinin gerçek bilgiye ulaşma sürecinde en güvenilir yol olarak görüldüğü, pozitivist bir bakış açısının hâkim olduğu bu satırların izi akılcılığı ve bilimi öne çıkaran Batılı aydınlanma düşüncesine kadar götürülebilir; bu sürecin başlangıcı Osmanlı Tanzimat aydınlarından ilk Türk materyalist ve pozitivist Beşir Fuat'a kadar uzatılabilir (Uyanık, s. 14). Bilimsel düşünceye yapılan vurgu Darwinizm (evrim ve doğal seçilime doğrudan atıfta bulunulması) ve Marksizm ideolojileri ile desteklenmektedir (s. 29-30).

Eserin ikinci bölümünde yazar gezegenleri (Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn-Uranüs-Neptün) ele almakta, bu gezegenlerin dünyaya olan uzaklığı, çapı, yoğunluğu, hacmi, kütlesi, yerçekimi bilgisi gibi dönemin bilimsel verilerini sunarken öte yandan gezegenlerdeki yaşama dair hayal ürünü tasvirlerle, yaratıklara, dev bitkilere ve hayvanlara yer verir. Merkür "ateşlerin, depremlerin, gürlemelerin dünyası"dır (s. 33). Yazar, Merkür'ün geleceğine dair öngörülerde bulunmayı da ihmal etmez ve ilerde meydana gelecek canlıları tarif eder (s. 34).

Bir başka gezegen Venüs ise "dev cüsseli bitki ve hayvanların, ejderhaların ve envaiçeşit bitkinin var olduğu cennet gibi bir dünya" şeklinde tasvir edilir (s. 35-37). "Fevkalade bir medeniyet ve ileri bilim dünyası" olan, "insanlardan daha zeki ve gelişkin" canlıların yaşadığı, "Dünya'nın gelecek hayatı" şeklinde tarif edilen Mars, alabildiğine övülen ütöpik unsurlar

içerir. Eralp, sanatçılar (şairler, edipler ve ressamalar) için de bir dünya kurmayı unutmaz; Jüpiter gezegeni “aklın, fikrin ve hayal gücünün” neşvünema bulduğu, göz kamaştırıcı fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir güzellik sunar (s. 43). Yazarın incelediği ve hayalini kurduğu son gezegenler dizisi Satürn-Uranüs-Neptün üçlüsüdür. Dünyaya en uzak bu üç gezegenle ilgili olarak “uzayın ölmüş dünyası” tanımlaması yapılır ve güneşe uzaklığından dolayı “karlar altında kalmış, karanlık...bir ölümler alemi” ve “bir ebedi mezar” şeklinde gotik tabirler kullanılır (s. 46-47).

Eserin son bölümü “Dünya ve Bu Dünyalarda Hayatın Sonu” başlığını taşımakta ve daha önce bahsi geçen gezegenler ve Güneş ile ilgili özet yapıldıktan sonra fütüristik yorumlara yer verilmektedir. İnsanlığın geleceğine dair bu yorumlar olumsuz ve kötümserdir. Yazar, hayatın sona erdiği gezegenleri örnek göstererek şu anda üzerinde canlı yaşam bulunan gezegenlerin de bir gün tamamen öleceğini, yaşamın ebediyen son bulacağını, canlı formların “kâinat tarihinde hiçlik mertebesi(ne)” ineceğini ileri sürer (s. 50-51).

Sonuç olarak, kendisi de bir bilim insanı olan Osman Nuri Eralp’in kaleminden çıkan ve 1918 yılında basılan *Başka Dünyalarda Canlı Mahlûkat Var mıdır?* bilim kurgunun öncü yazarı kabul edilen Jules Verne gibi bilimsel araştırma ve düşünceyi önceleyen pozitivist bir anlayışın ürünü olsa bile ne Jules Verne’nin eserleri gibi kurmaca bir yapıya ne de Osmanlı Fenni Roman geleneğinde ilk olma özelliğine sahiptir. Döneminin bilimsel anlayışını yansıtan bir takım kesin yargılar ihtiva eder. Gezegenlere dair bölümlerde yazarın imgeleminin ürünü pasajlar olsa bile bu bölümler yeterince serimlenmez, olay örgüsü veya karakter oluşumuna yer verilmez. Sadece tasvirle sınırlı kalır. Dolayısıyla, eser bir “hayali gezegenler kılavuzu” olmaktan öteye gidemez. Buna rağmen, dünya-dışı varlıklar, üstün teknoloji, ileri medeniyet fikri, gelecek tasavvuru gibi konulara temas etmesi ve zamanının bilimsel anlayışını yansıtmaması bakımından hiç şüphe yok ki kayda değer bir metindir. Bundan sonraki akademik çalışmalarda göz önünde bulundurulması hem Türk Edebiyatı’nın zenginliğine katkı sunması hem de bilim kurgu / fenni roman geleneğine yeni bir ışık tutması bakımından önem teşkil edecektir.

KAYNAKÇA

Eralp, O. N. (2020). *Başka dünyalarda canlı mahlûkat var mıdır?* İstanbul: Karakarga Yayınları.

Uyanık, S. (2013). *Osmanlı bilim kurgusu: Fenni edebiyat*. İstanbul: İletişim Yayınları.